

Työvoimapalvelujen korjaussarja

Henkilöstöala HELA ry ja Palvelualojen työnantajat Palta ry esittävät työvoimapalvelujen korjaussarjaa.

Miksi tarvitsemme työvoimapalvelujen korjaussarjaa? Suomella ei ole varaa kustannustehottomiin julkisiin työvoimapalveluihin

- Suomen huoltosuhteen heikentymisen, hitaan talouskasvun ja ikääntyvän väestöpohjan vuoksi tarvitsemme kipeästi julkisen talouden tervehdyttämistä sekä julkisesti rahoitettujen palvelujen kriittistä uudelleen arviointia.
- Suomen kaupunkien ja kuntien tulevaisuus näyttäytyy jo seuraavan kymmenen vuoden kuluessa talouden, elinkeinorakenteiden, väestökehityksen ja työllisyyden näkökulmasta kriittiseltä. Osa työllisyysalueista tulee olemaan tilanteessa, jossa ne eivät pysty palvelemaan työnhakijoita eikä työnantajayrityksiä ja siten ajavat kuntataloudet syöksykierteeseen.
- Työvoimapalvelujen lähtökohta tulee olla yritysten työvoimatarpeet. Palvelut eivät tällä hetkellä palvele työvoimatarpeita eivätkä ne ole riittävän räätälöityjä työnhakijoillekaan.
- On arvioitava, millaisia palveluja rahoitamme yhteisin julkisin varoin ja mikä osa palveluista olisi tehokkainta tuottaa monituottajamallilla. Kuntatalouden tervehdyttämiseksi on välttämätöntä tarkistaa työllisyyden hoidon kannusteet, siten että ne ohjaavat työllisyydenhoidon rahoituksen tehokkaaseen käyttöön. Tarvitsemme työvoimapalveluihin korjaussarjaa!

Työvoimapalvelujen korjaussarja tiivistetysti

- 1. Sisällytetään hallitusohjelmaan puolueeton kokonaisarviointi työvoimapalvelumallin vaikuttavuudesta, tehokkuudesta ja kustannuksista.** Julkiset työvoimapalvelut rahoitetaan verovaroin. Tällä hetkellä miljardit ovat ilman mittareita ja meiltä puuttuu näyttö nykyisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta.
- 2. Arvioidaan kriittisesti työvoimapalveluiden lainsäädännön julkiset hallintotehtävät ja luokitellaan työnhakijoiksi vain ne, jotka aidosti ovat työmarkkinoiden käytettävissä.** Työvoimahallinnon pöhötyminen pitää saada kuriin. Kun työntekijät ovat oikeissa palveluissa, työnvälitys on helpompaa ja työllistyminen nopeutuu.
- 3. Edellytetään kilpailutusta ja tehdään kilpailuneutraliteetin ryhtiliike ja samalla vahvistetaan hankintaosaamista.** Estetään työvoimapalveluiden muuttuminen julkiseksi monopoliksi. Kun julkinen tuottaa enenevässä määrin palveluita itse, veronmaksajat maksavat enemmän ja palvelut eivät kehity.
- 4. Muutetaan rahoitusmallia siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin aktivointipalveluihin.** Korjaus rahoitusmalliin kääntää kustannukset kannustimiksi ja estää työttömien työmarkkinakelpoisuuden rapautumisen.
- 5. Mahdollistetaan tietosuoja- ja julkisuuslainsäädännön tulkinnoilla järkevän työllistymistä edistävän tiedon liikkuminen.** Tiedon liikkuminen tuo kustannussäästöjä, vähentää byrokratiaa ja nopeuttaa kohtaantoa.
- 6. Tuodaan kotoutumiskoulutus ja kielen opetus lähemmäksi työelämää, lisätään kilpailuttamista ja vaaditaan työllistymistuloksia.** Maahanmuuttajien nopea työllistyminen on parasta kotoutumista.

Tarkemmat perustelut korjaussarjalle

1. Miljardit ilman mittareita - Näyttö nykyisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta puuttuu

- **Nykytila:**

- Vuodesta 2025 työvoimapalvelujen toteuttamisesta ovat vastanneet 45 työllisyysaluetta, jotka ovat väestö- ja elinkeinorakenteeltaan erilaisia. Suomen väestömäärään ja työssäkäyntialueisiin nähden työllisyysalueita on liikaa. Työllisyysalueet ovat viestineet valtion rahoituksen riittämättömyydestä ja lakisääteinen kaavamainen palveluprosessi on joustamaton.
- Orpon hallitusohjelmassa tavoitteena on yhteistyön lisääminen yksityisen työnvälityksen ja palveluntuottajien kanssa. Silti yksityisiltä palveluntuottajilta kilpailutuksen kautta hankittujen työvoimapalveluiden määrä on romahtanut.
- Työllisyysalueet paisuttavat omaa henkilöstöä tuottamaan palveluita, joihin on jo olemassa yksityistä tarjontaa ja kustannustehokkaat ratkaisut. Jos työvoimapalveluita ei tuoteta itse, yhä useammin ne ohjataan toteutettavaksi suoraan kunnan omille organisaatioille. Tilanne on ongelmallinen kilpailuneutraliteetin näkökulmasta.
- Tarvitsemme puolueettoman arvioinnin julkisesti tuotettujen ja kilpailutettujen palveluiden kustannustehokkuudesta. Lisäksi tarvitsemme arvion kuinka paljon työvoimapalvelujen inhouse- tai suorahankinnat omilta organisaatioilta syövät yksityisiä palvelumarkkinoita.

Ratkaisu: Sisällytetään hallitusohjelmaan puolueeton kokonaisarviointi työvoimapalvelumallin vaikuttavuudesta, tehokkuudesta ja kustannuksista.

- Arviointi tuottaa:
 - Tietoa siitä, miten työvoimapalvelumallia pitäisi korjata, jotta malli estäisi vaikuttavammin rakenteellisen työttömyyden kierteen muuttuneilla työmarkkinoilla.
 - tietoa mm. työvoimapalveluihin käytetyistä kokonaiskustannuksista, kustannusten jakautumisesta julkisesti tuotettuihin ja palveluntuottajilta hankittuihin palveluihin sekä vertailun kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta.
 - ymmärrystä tarpeesta vähentää työllisyysalueiden määrää, tietoa työvoimaviranomaisten yhteistyöstä, vaikutuksista työvoiman liikkuvuudelle ja yrityspalveluiden laadulle.
 - näkymän työvoimaviranomaisen itse tuottamien palvelujen tarkoituksenmukaisuudesta, kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta.
 - tietoa, kuinka paljon julkisen toteuttajan omat yhtiöt ja inhouse-hankinnat vaikuttavat markkinatilanteeseen.
 - hyviä esimerkkejä vaikuttavista monituottajamalleista.

2. Työvoimahallinto pöhötty ja työnvälitys haastavaa, sillä työnhakijarekisterissä kaikki eivät työmarkkinakelpoisia

- **Nykytila:**

- Työvoimapalveluita koskeva lainsäädäntö on hyvin yksityiskohtaista ja palveluprosessi on hyvin joustamaton.
- Lainsäädännössä useat tehtävät on määritelty tai ainakin ne tulkitaan julkisiksi hallintotehtäviksi, joita vain viranomainen voi suorittaa. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että palveluiden kilpailuttaminen on vaikeaa.
- Työttömien työnhakijoiden tilastoissa on vääristymiä. Nykyinen järjestelmä pakottaa monet tosiasiallisesti työkyvyttömät työttömiksi työnhakijoiksi vain, jotta he saavat toimeentuloa. Nämä henkilöt eivät pääse oikeisiin palveluihin, koska useilla alueilla hyvinvointialueiden yhteistyö työllisyysalueiden kanssa ei toimi, mm. työkykyarviointeihin on pitkät jonot.
- Kun työnhakijarekisterissä on hakijoita, joilla ei ole työkyvyttömyyden tai muiden ongelmien vuoksi edellytyksiä työllistymiseen, työnvälitys vaikeutuu, hidastuu ja kuormittaa työvoimapalveluita, lisää kuntien sakkomaksuja sekä vähentää verotuloja. Lisäksi tämä vähentää palveluresursseja niiltä, joilla on todellinen mahdollisuus työllistyä.

Ratkaisu: Arvioidaan kriittisesti työvoimapalveluiden lainsäädännön julkiset hallintotehtävät ja luokitellaan työnhakijoiksi vain ne, jotka aidosti ovat työmarkkinoiden käytettävissä.

- Jatketaan ns. poma-mallin korjaamista joustavammaksi.
- Sisällytetään hallitusohjelmaan työvoimapalveluiden julkisia hallintotehtäviä koskeva kriittinen arviointi ja säilytetään hallintotehtävän luonne vain niissä tehtävissä, tehtävään aidosti kuuluu viranomaisen päätöksentekoa.
- Luodaan rakenteelliset edellytykset sille, että työnhakijan palveluprosessia voidaan laajemmin kilpailuttaa ja tuottaa monituottajamallilla.
- Siivotaan työnhakijarekisteri ja parannetaan työvoimapalveluiden osuvuutta ohjaamalla muihin palveluihin ne työnhakijat, joilla ei ole työkykyä tai realistista mahdollisuutta työllistyä.
- Tiivistetään ja luodaan kannusteita työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden yhteistyölle. Rakennetaan malli siihen, että työttömät pääsevät jonottamatta hyvinvointialueille työkykyarviointeihin, jotta heidän työkykyään ja työllistymismahdollisuuksiaan voidaan edistää ja tukea.
- Kehitetään ammatillista kuntoutusta vaikuttavuusperusteisesti.

3. Julkinen tuottaa, veronmaksaja maksaa -työvoimapalvelut muuttumassa julkiseksi monopoliksi

- **Nykytila:**

- Kunnat päättävät itse työvoimapalveluiden tuottamistavasta, eli tuotetaanko itse vai kilpailutetaanko palvelut. Työvoimapalvelut ovat laajasti ottaneet hoitaakseen oman henkilöstön voimin palveluita, kuten esimerkiksi työnhakijoiden kouluttamista tai CV-työpajoja. Ne ohjaavat myös enenevässä määrin palveluita kilpailuttamatta omistamilleen ammatillisen koulutuksen järjestäjille tai omille osakeyhtiöilleen.
 - Kun työvoima- ja kotouttamispalveluita ei kilpailuta, se johtaa mm. kalliimpiin ja heikkolaatuisempiin palveluihin ja markkinahintojen ylityksiin. Lisäksi palveluntuottajamarkkinat tuhoutuvat ja luottamus julkisiin hankintoihin heikkenee.
- Kuntaomisteisten yritysten tai oppilaitosten osallistuessa kilpailutuksiin ne voivat saada epäreilua hintakilpailuetua. Niiden tuottaman palvelun laatua ja vaikuttavuutta verrataan harvoin yksityisiin palveluihin tai jos verrataan, kriteerit eivät aina ole yhteismitallisia.
 - Esimerkiksi valmentajien pätevyys- ja kokemusvaatimukset ovat erilaiset tai vertailussa ei ole huomioitu kunnan subventiota tilojen, laitteiden ja investointien osalta.
- Kilpailutettujen palveluiden sopimusehdot ovat usein kohtuuttomia palveluntuottajille. Niiltä vaaditaan sitoutumista ja valmiuksia sopimusten täyttämiseen, mutta hankkijalta ei välttämättä vaadita mitään, edes asiakasohjausta palveluun. Kun ehdot ovat kohtuuttomia, kilpailutuksiin osallistuvien yritysten määrä vähenee, mikä vähentää kilpailua ja nostaa hintoja.
- Markkinavuoropuheluita, joissa voisi kehittää yhdessä vaikuttavia palveluita, ei useinkaan käydä tai ne ovat vain infotilaisuuksia tai verkkokyselyjä.
- Kun työllisyysalueet ovat pieniä, myös hankinnat jäävät pieniksi. Tämä ei mahdollista palveluiden räätälöintiä ja hankintojen hallintokustannukset kasvavat suuriksi myös hankkijalle.

Ratkaisu: Edellytetään kilpailutusta ja tehdään kilpailuneutraliteetin ryhtiliike ja samalla vahvistetaan hankintaosaamista

- Lisätään ymmärrystä siitä, että palveluiden kilpailuttaminen 1) lisää laatua ja vaikuttavuutta, 2) parantaa kustannustehokkuutta, 3) lisää joustavuutta ja skaalautuvuutta 4) huomioi alueellisia tarpeita, 5) luo edellytyksiä monipuoliselle ja asiantuntevalle palvelutarjonnalle, 6) lisää yhteistyötä ja innovaatioita.
- Säädetään lailla kunnille/työllisyysalueille velvollisuus tehdä tuotantotapa-analyysi järjestäessään työnhakijoille työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta tai muutosturvakoulutusta tai maahanmuuttajille kotoutumiskoulutusta.
- Vakiinnutetaan monituottajamalli kilpailuttamalla palvelut reilusti, avoimesti ja läpinäkyvästi. Verrataan keskenään aidosti samanlaisten ja samoilla kriteereillä tuotettujen palvelujen kustannuksia. Ei ohjata palveluita suoraan kuntaomisteisille yhtiöille ja oppilaitoksille, vaan edellytetään, että nekin osallistuvat kilpailutuksiin. Tehdään kilpailuneutraliteettiin ryhtiliike.
- Vahvistetaan työvoimapalvelujen hankintaosaamista. Kehitetään markkinavuoropuhelua sekä vaikuttavuus- ja tulosperusteisia hankintoja aidon kumppanuuden hengessä. Kehitetään sopimusehtoja, palvelumuotoilua, arviointimittareita sekä vaikuttavuuden arviointitaitoja yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. Vaikuttavuusperusteisissa hankinnoissa kuntien riski on pienempi, sillä osavastuun työllistämistuloksista kantaa palveluntuottaja. Nopeutetaan hankintojen päätöksentekoa sekä nostetaan sopimusten hallinnan ja valvonnan laatua.
- Lisätään työllisyysalueiden ymmärrystä siitä, että ns. matalan kynnyksen yhteistyö yksityisen työnvälityksen eli henkilöstöalan yritysten kanssa nopeuttaa työnhakijoiden työllistymistä.

4. Työttömien työmarkkinakelpoisuus rapautuu - korjaus rahoitusmalliin kääntää kustannukset kannustimiksi

- **Nykytila:**

- Kunta maksaa ns. sakkomaksuja pitkäaikaistyöttömistä. Sakkomaksut eivät katkea, vaikka työtön osallistuu työllistämistä edistäviin palveluihin.
- Tämä on johtanut siihen, etteivät kunnat kustannussyistä ohjaa työttömiä työllistymistä edistäviin palveluihin tai tuottavat palvelut itse. Itse tuotettujen palveluiden kuluja ei hahmoteta työvoimapalveluiden kustannuksiksi.
- Ilman aktivointipalveluita työnhakijat valuvat enenevässä määrin passiiviseen työttömyyteen, osaaminen vanhentuu ja työmarkkinakelpoisuus heikentyy.

Ratkaisu: Muutetaan rahoitusmallia siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin aktivointipalveluihin

- Varmistetaan työttömien aktivointi ja osaamisen päivittäminen työttömyysaikana, sillä siten varmistetaan heidän työmarkkinakelpoisuutensa, kun työpaikkoja on taas saatavilla.
- Lisätään työvoimapalveluiden rahoitusmalliin kannuste ohjata työnhakijoita työllistämistä edistäviin palveluihin.
- Korjataan rahoitusmallia esimerkiksi siten, että kunnille hyvitetään 50 %:ia sakkomaksuista niiden työttömien osalta, jotka on ohjattu läpinäkyvästi kilpailutettuihin työllistämispalveluihin.
 - Mallilla edistetään hallitusohjelmaan kirjattua julkisen ja yksityisen työnvälityksen yhteistyön lisäämistä. Sillä myös tuetaan alueen elinvoimaa ja pidetään yllä alueen yksityinen palveluntarjonta.
 - Kun kunnat saavat hyvityksen vain läpinäkyvästi kilpailutetuista palveluista, se vähentää julkisen sektorin omaa palveluntuotantoa markkinoilla, joilla on myös yksityistä tarjontaa. Kilpailuttaminen edistää myös kilpailuneutraliteetin toteutumista.

5. Työllistyminen hidastuu, kun tieto ei liiku

- **Nykytila:**

- Työnhakijan työllistymistä edistävä digitaalinen tieto ei liiku sujuvasti viranomaisten välillä eikä myöskään yksityisen työnvälityksen toimijoille.
- Työnhakijana oleminen on salassa pidettävää tietoa ja tietosuojaa tulkitaan työllistymistä hidastavalla tavalla. Työmarkkinatorin työnhakuprofiilit ovat anonyymejä eikä profiiliin liitetä yhteystietoja. Tämä hidastaa yhteydenottoa ja työllistymistä. Esimerkiksi Tanskassa työnhakuprofiileihin on sisällytettävä omat yhteystiedot.
- Työnhakija joutuu täyttämään lukuisia samantyyppisiä työnhakuprofiileita, kun ideaalitulanteessa työnhakijan tulisi halutessaan voida jakaa kerran tekemänsä profiilin usealle toimijalle ja siten parantaa mahdollisuuksiaan olla työnantajan löydettävissä.

Ratkaisu: Mahdollistetaan tietosuoja- ja julkisuuslainsäädännön tulkinnoilla järkevän työllistymistä edistävän tiedon liikkumisen

- Käynnistetään työnhakijan tietojen salassapidon osalta julkisuuslainsäädännön ja henkilön tietosuojasäädösten uudelleen arviointi.
- Arvioidaan tulkintojen oikeansuhtaisuutta EU-maiden vastaaviin tulkintoihin työvoimapalveluissa.
- Lisätään työllistämistä edistävän digitaalisen tiedon liikkuvuutta viranomaisten sekä yksityisten työnvälitysyriyten välillä ja otetaan käyttöön eIDAS-asetuksen mahdollisuudet digitaalisessa tunnistaumisessa.

6. Kotoutumiskoulutuksen päätavoitteeksi pitää asettaa työllistyminen

- **Nykytila:**

- Kotoutumiskoulutusten ja suomen kielen opetuksen haasteena on, että koulutukset ovat liian kaukana työelämästä eivätkä johda työllistymiseen.
- Työllistymistä hidastaa koulutuspolkujen venyminen. Aikuisia maahanmuuttajia pidetään koulutuksessa liian pitkään ilman kosketusta työmarkkinoihin, mikä synnyttää "koulutuslimbon".
- Opiskelijaryhmät ovat liian heterogeeniset. Tämä korostuu pienissä kunnissa, kun kotoutujien määrä ei ole riittävä useampien ryhmien muodostamiseen. Koulutuksiin ohjautuu opiskelijoita, joiden luku- ja kirjoitustaito ei riitä kotoutumiskoulutuksen tavoitteisiin. Tällöin kotoutumiskoulutus ei ole kaikille oikea-aikainen tai oikea koulutusmuoto.
- Tukea ja valmennusta ei ole tarjolla työssä oleville ja niihin on vaikea osallistua työn ohessa. Kun työllistyminen ja kotoutuminen vaikeutuvat, yhteiskunnalle aiheutuu enemmän kustannuksia.

Ratkaisu: Tuodaan kotoutumiskoulutus ja kielen opetus lähemmäksi työelämää, lisätään kilpailuttamista ja vaaditaan työllistymistuloksia

- Kehitetään koulutusta lähemmäksi työelämää – lisää työssäoppimista, käytännön työelämätaitoja ja ammatillisia sisältöjä. Koto-koulutuksen tavoitteena tulisi aina olla mahdollisimman nopea reititys työelämään, ei pitkät koulutusketjut.
- Muokataan opetussuunnitelmia ja niiden sisältöä. Vaaditaan koulutuksilta työllistymistuloksia tai ainakin työmarkkina-aseman selvää parantumista.
- Varmistetaan, ettei kotoutumiskoulutuksia kehitetä suuntaan, jossa näiden toteuttamisesta muodostuu julkisesti rahoitettujen koulutuksenjärjestäjien yksinoikeus.
- Kilpailutetaan kotoutumiskoulutukset läpinäkyvästi ja tulosperusteisesti. Avataan markkinat, jolloin kilpailuttaminen tuottaisi monipuolisempia, kustannustehokkaampia ja yrityslähtöisempiä koulutuksia. Palkitaan palveluntuottajia, jotka saavat kotoutujat työelämään nopeasti.
- Mahdollistetaan osa- tai kokopäivätyö kotoutumiskoulutuksen rinnalla. Tarjotaan tukea ja opetusta myös työssä oleville.
- Säilytetään kotoutumiskoulutusten tarjoamisen lakisääteisyys. Huolehditaan myös, että pienemmissäkin kunnissa kotoutumiskoulutuksiin varataan riittävästi määrärahoja.

Kiitos!

Ota yhteyttä:

Henkilöstöala HELA

Merru Tuliara

toimitusjohtaja

merru.tuliara@henkilostoala.fi

040 562 6466

www.henkilostoala.fi

 Henkilöstöala

